

เรื่อง
การตั้งเจ้าพระยาคลัง
ทรงวัดขโทสินทร์
รัชกาลที่ ๑

คณะกรรมการ
จัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์
สำนักวิทยากรรัฐมหาดวิ

95
16
959.3052

น473ร

จัดพิมพ์
โดยพระวัดศาลาเสด็จ วัดมหาธาตุ และโบราณคดี

หอสมุดแห่งชาติ
จังหวัดกาญจนบุรี

เรื่อง
ทรงตั้งเจ้าพระยาเสนาสงคราม
กรมรัตนโกสินทร์
รัชกาลที่ ๑

คณะกรรมการ
จัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์
สำนักนายกรัฐมนตรี

จัดพิมพ์
เพื่อเผยแพร่ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี

คำนำ

หนังสือเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราช เป็นหนังสือที่คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ได้เลือกสรรไว้ในฐานะเป็นเอกสารที่ทรงค่าหาได้ยาก อยู่ในกลุ่มหนังสืออันดับที่ ๒๑ ที่รอดำเนินการพิมพ์ตามโครงการระยะสั้น

อนุสนธิการจัดพิมพ์หนังสือทรงตั้งเจ้าประเทศราช มีเหตุมาจากคณะกรรมการได้ปรากฏกันว่า จารึกพระสุพรรณบัตรทรงตั้งเจ้าประเทศราช ในรัชกาลที่ ๑ ที่ ๒ มีอยู่หลายเรื่อง ล้วนเป็นเอกสารที่ทรงค่ายิ่งทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและโบราณคดี เฉพาะพระสุพรรณบัตรนั้นเมื่อจารึกแล้ว ก็พระราชทานแก่เจ้าประเทศราช พร้อมด้วยเครื่องราชูปโภคอื่น ๆ คงเหลือแต่สำเนาจารึกพระสุพรรณบัตรรักษาไว้ในหอหลวง การพระราชทานอิสริยยศแก่เจ้าประเทศราชเป็นการทำตามโบราณราชประเพณี คือ ต้องมีพระราชโองการมานับขุรสุรสิงหนาทดำรงตำแหน่งเกล้าเห็นอกระหม่อม ต่อหน้าข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยแล้วทูลละอองธุลีพระบาท ว่าทรงแต่งตั้งสถาปนาทั่วพระยาเมืองนั้นเมืองนั้นเป็นประเจ้าเทศราช พระโหราธิบดีต้องถวายฤกษ์จารึกพระสุพรรณบัตรซึ่งส่วนมากจารึก ณ หอมณฑลเข็ชธรรม มีประ โคมปีพาทย์ฆ้องไชย อาลักษณ์ผู้จารึกพระสุพรรณบัตรต้องนุ่งขาวห่มขาว เสร็จแล้วม้วนพระสุพรรณบัตรบรรจุลงในกล่องเงิน แล้วใส่ในกล่องงาใส่ถุงแพรฉนวน

กระบวนจีน ปิดตรา เชิญพระสุพรรณบัตรไว้บนพานทอง ๒ ชั้น นำไปฝากไว้แก่หลวงธรรมะเสนาข้าพระ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามก่อน ต่อจากนั้นขุนนางกรมพระอัครกษัตริย์มาเชิญพานพระสุพรรณบัตรไปไว้ ณ ศาลาลูกขุน แล้วโปรดเกล้าฯ ให้พระยาแห่งเมืองประเทศราชนั้น ๆ แต่งดอกไม้ธูปเทียนมาถวายบังคมรับพระราชทานพระสุพรรณบัตรเชิญพานพระสุพรรณบัตรแห่ไปยังที่ประทับของพระยาเมืองประเทศราช บรรดาที่ได้เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อแห่ไปเมืองประเทศราชอีกต่อหนึ่ง ในการนี้กลางคราวยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมช่างกุมกองช่างเป็นขบวนไปส่งเป็นการพระราชทานพระเกียรติยศแก่เจ้าประเทศราชนั้น ๆ อีกด้วย

ที่กล่าวมานี้เป็นการพรรณนาตามเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุเก่า ๆ ถ้าจะพิจารณาถึงเหตุผลที่เป็นสาระสำคัญกันแล้ว กล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ราชราชทรงบำเพ็ญตามจักรวรรดิวัตรเพื่อยังพระบารมีให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะการที่มีพระราชโองการสถาปนาให้ท้าวพระยามหามุนีขึ้นเป็นเจ้าประเทศราชครองบ้านครองเมือง และการพระราชทานเครื่องราชูปโภคพระราชทานทรัพย์เงินทองนั้น เป็นราชวัตรปฏิบัติทาของพระมหากษัตริย์ราชราชของชาติไทยทรงบำเพ็ญสืบต่อกันมาแต่โบราณกาล ปรากฏเรื่องดังกล่าวนี้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่พ่อขุนรามคำแหงได้ทรงปฏิบัติอยู่เมื่อ “คนใดขี่ช้างมาหา พาเมืองมาสู้ ช่วยเหลือเกื้อกูล มันบ่มีช้าง บ่มีม้า บ่มีบัว บ่มีนาง บ่มีเงิน บ่มีทองให้แก่มัน ช่วยมันดวงเป็นบ้านเป็นเมือง” แม้ทรงชนะศึกสงคราม “ได้ข้าเสอกฆ่าเสือกหัวฟุงหัวรบก็ตี บ่ฆ่าบ่ตี” สิ่งเหล่านี้นอกจากจะเป็นการผูกจิตใจของบรรดาเจ้าประเทศราชให้จงรัก

ก็ติดต่อเมืองยุคลบาท ถวายดอกไม้เงินทองเป็นเมืองออกแล้ว ยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงพระบารมีให้นานาประเทศทราบและชื่นชมด้วยว่า เมืองพระยาสามนตราชโยชรอบและปากใต้ฝ่ายเหนือเป็นประเทศราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (หรือของประเทศไทย) มาตั้งแต่ครั้งกระโน้นแล้ว

แล้วก็มีประเทศใดบ้างในอดีตที่เป็นประเทศราชของประเทศไทย อยู่ภายใต้บรมเดชานุภาพ และประเทศใดบ้างที่เป็นประเทศราชพึ่งพระบรมโพธิสมภาร เป็นเรื่องน่ารู้ น่าศึกษาข้่งนัก ท่านทั้งหลายจะทราบจากหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่คณะกรรมการฯ ได้เลือกสรรคัมภีร์พิมพ์ไว้ตามโครงการทกล่าวข้างต้น

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ ได้เล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของเอกสารดังกล่าวมา จึงได้ประมวลมาพิมพ์เพื่อรักษาข้อความและเรื่องราวให้ปรากฏไว้เป็นเอกสารสำคัญของชาติ จริงอยู่แม้จะไม่ได้พระสุพรรณบัฏของจริงมารักษาไว้ แต่เราก็ได้สำเนาพระราชโองการที่ทรงสถาปนาเสกหรือแต่งตั้งเจ้าประเทศราชแต่ละประเทศมาตีพิมพ์ขึ้นไว้ เป็นการรักษาเอกสารสมบัติและหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละรัชสมัยให้ถาวร มิได้ทอดทิ้งอยู่ในสมุดข่อยเก่า ๆ ซึ่งนับวันจะชำรุดผุพังไปตามกาลเวลาโดยมิได้เป็นประโยชน์แต่อย่างใด

ผู้ที่ได้อ่านพระราชโองการแต่งตั้งเจ้าประเทศราชนี้แล้ว คงไม่มีใครปฏิเสธว่าไม่เป็นเอกสารที่ปราศจากคุณค่า ทั้งทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและโบราณคดี ตลอดจนการแผ่พระราชอำนาจการปกครองในอดีตของพระมหากษัตริย์ราชของเรา

โดยเหตุนี้เมื่อได้รื้อให้การพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ได้ผ่านไป แล้วหลายเรื่องหลายเล่ม เลขานุการคณะกรรมการเห็นว่า ถึงเวลาอันสมควรจะนำเสนอเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราชต่อคณะกรรมการพิจารณาสิ่งพิมพ์ได้แล้ว จึงเมื่อคราวประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๑๒ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๑๒ ระเบียบวาระที่ ๑ ได้เสนอให้ที่ประชุมทราบว่ามีเอกสารต่าง ๆ ที่คณะกรรมการจัดพิมพ์ ๆ ได้มีมติให้ดำเนินการพิมพ์ไปตามลำดับอยู่ ๒๔ เรื่อง เฉพาะเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราชเป็นเอกสารอันดับที่ ๒๑ ที่ประชุมมีมติเพียงรับทราบ ต่อมาถึงคราวประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๑๓ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๓ ระเบียบวาระที่ ๓.๕ เลขานุการเสนอต่อที่ประชุมถึง เรื่องการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ลำดับต่อไปตามที่ประธานกรรมการได้ฝากข้อเสนออีกครั้งหนึ่งว่า “ประธานกรรมการ (พระยาสุนทรวิจิตร) ได้ปรารถนาว่าเอกสารที่ได้อ่านลำดับไว้แล้วมี ๒๓, ๒๔ เรื่องควรเสนอที่ประชุมว่าเรื่องใดควรจะเป็นเรื่องที่จัดพิมพ์ต่อไป” ต่อจากนั้นเลขานุการได้อ่านชื่อเรื่องเอกสารที่ได้เลือกสรรไว้แล้วให้ที่ประชุมฟังด้วย

รองประธานกรรมการ (ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์) ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า “เห็นควรพิมพ์เรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราชเป็นลำดับต่อไป” ที่ประชุมได้ลงมติตามที่รองประธานเสนอ และให้ส่งต้นฉบับไปให้โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีได้ และได้มอบให้นายฉันทิชัย กระแสสินธุ์ นายปรีดา ศรีชลาลัย นายเฉลียว จันททรัพย์ ร่วมกันดำเนินงานด้านพิมพ์เพื่อความเรียบร้อย การจัดพิมพ์เรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราชมีปฐมเหตุตั้งได้พร้อมหน้า

การจัดพิมพ์เอกสารเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาไว้ซึ่งประวัติศาสตร์และประเพณีการปกครองของพระมหากษัตริยาธิราช ที่ทรงปฏิบัติต่อเจ้าประเทศราชให้เป็นหลักฐานปรากฏอยู่ชั่วกาลนาน รวมทั้งขบวนการเขียนหนังสือของอาลักษณ์ในรัชสมัยนั้น มีการเขียนสกดการันต์อย่างไร ก็รักษาไว้อย่างนั้นเพื่อเป็นประวัติการเขียนอักษรไทย ก่อให้เรียงไปตามต้นฉบับ และวางรูปการพิมพ์ตามแบบอย่างอาลักษณ์เขียนไว้ในสมุดข่อยโดยไม่ได้เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เห็นการเขียนหนังสือของอาลักษณ์ในสมัยก่อนว่า แตกต่างกับปัจจุบันอย่างไร ฉะนั้นในหนังสือเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราช อักษรวิธีจึงได้เรียงและพิมพ์ไปตามต้นฉบับเดิม ซึ่งอาจแปลกตาไปบ้าง แต่เชื่อว่าทุก ๆ ท่านคงจะเดาอ่านได้ เพราะไม่ยากจนเกินไป ขออย่าได้ตำหนิติเตียนว่ากรมพระอาลักษณ์เขียนหนังสือไม่เป็น ไม่ถูกต้อง หากว่าในสมัยนั้นนิยมเขียนกันอย่างนั้น และก็ด้วยการใช้อักษรวิธีเช่นนี้มีไชหรือ ที่สามารถสร้างสรรพภาพยักลอน โกลงฉันท วรรณกรรมไว้คู่บ้านคู่เมืองสืบมาจนถึงปัจจุบันไม่น้อย ปัจจุบันเสียอีกที่เล่าเรียนจนได้ปริญญาสูง ๆ ก็ยังไม่เคยเขียนวรรณกรรมได้เหมือนกับบรรพชนได้เขียนไว้เลย

เพื่อให้เห็นการเขียนแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๒ ว่าอาลักษณ์ได้เขียนหนังสือกันอย่างไร จึงได้ถ่ายต้นฉบับทรงแต่งตั้งเจ้าประเทศราชมาพิมพ์ไว้ด้วย สำหรับจะได้ศึกษาถึงประวัติการเขียนหนังสือเมื่อ ๑๘๐ กว่าปีล่วงมา ว่าเขียนกันอย่างไรที่ได้ถ่ายภาพมา

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารฯ ขอขอบพระคุณ ฯ พล ฯ จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ที่กรุณาจัดสรรงบประมาณให้

แก่คณะกรรมการ ฯ เพื่อจัดการพิมพ์เอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์
วัฒนธรรมและโบราณคดีไว้เป็นสมบัติอันถาวรของชาติสืบไปในอนาคต
กาล และขอขอบคุณ นายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ นายปรีดา ศรีชลาลัย
นายเฉลียว จันททรัพย์ กรรมการ ฯ ซึ่งได้ช่วยกันดำเนินงานที่มอบ
หมายเป็นการเรียบร้อย หนังสือเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราช นอกจาก
จะเป็นหลักฐานยืนยันความจริงทางประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองแล้ว ยัง
เป็นการเตือนความทรงจำของผู้อ่านด้วยว่า ประเทศใดบ้างในอดีตเคย
เป็นประเทศราชของเรา

หวังว่าบรรดาผู้อ่านคงจะพอใจและได้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้
ตามสมควร

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์

สำนักพิมพ์เนียบนาครรัฐมนตรี
๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

เรื่อง
การตั้งเจ้าพระยาเสนาบดี
กรมวัดนิกายมหายาน
รัชกาลที่ ๑

คณะกรมการ
จัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์
สำนักนายกรัฐมนตรี

จัดพิมพ์
เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี

คำนำ

หนังสือเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราช เป็นหนังสือที่คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ได้เลือกสรรไว้ในฐานะเป็นเอกสารที่ทรงค่าหาได้ยาก อยู่ในกลุ่มหนังสืออันดับที่ ๒๑ ที่รอดำเนินการพิมพ์ตามโครงการระยะสั้น

อนุสนธิการจัดพิมพ์หนังสือทรงตั้งเจ้าประเทศราช มีเหตุมาจากคณะกรรมการได้ปรารภกันว่า จารึกพระสุพรรณบัฏทรงตั้งเจ้าประเทศราช ในรัชกาลที่ ๑ ที่ ๒ มีอยู่หลายเรื่อง ล้วนเป็นเอกสารที่ทรงค่ายิ่งทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและโบราณคดี เฉพาะพระสุพรรณบัฏนั้นเมื่อจารึกแล้ว ก็พระราชทานแก่เจ้าประเทศราช พร้อมด้วยเครื่องราชูปโภคอื่น ๆ กงเหลือแต่สำเนาจารึกพระสุพรรณบัฏรักษาไว้ในหอหลวง การพระราชทานอิสริยยศแก่เจ้าประเทศราชเป็นการทำตามโบราณราชประเพณี คือ ต้องมีพระราชโองการมานับตั้งสุรัสวดีสิงหนาทดำรงสเหนือกเกล้าเหนือกะหม่อม ต่อหน้าข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ว่าทรงแต่งตั้งสถาปนาทั่วพระยามืองนมเมืองนขนเป็นประเจ้าเทศราช พระโหราธิบดีต้องถวายฤกษ์จารึกพระสุพรรณบัฏซึ่งส่วนมากจารึก ณ หอมณเฑียรธรรม มีประ โคมปีพาทย์ฆ้องไชยอาลักษณ์ผู้จารึกพระสุพรรณบัฏต้องนุ่งขาวห่มขาว เสร็จแล้วม้วนพระสุพรรณบัฏบรรจุลงกล่องเงิน แล้วใส่ในกล่องงาใส่ถุงแพรฉนวน

กระบวนจีน ปัดตรา เขิญพระสุพรรณบัตรไว้บนพานทอง ๒ ชั้น นำไปฝากไว้แก่หลวงธรรมะเสนาข้าพระ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามก่อน ต่อจากนั้นขุนนางกรมพระอาลักษณ์มาเขิญพานพระสุพรรณบัตรไปไว้ ณ ศาลาดุจขุน แล้วโปรดเกล้า ๆ ให้พระยาแห่งเมืองประเทศราชนั้น ๆ แต่งดอกไม้ธูปเทียนมาถวายบังคมรับพระราชทานพระสุพรรณบัตรเขิญพานพระสุพรรณบัตรแห่ไปยังที่ประทับของพระยาเมืองประเทศราช บรรดาที่ได้เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อแห่ไปเมืองประเทศราชอีกต่อหนึ่ง ในการนี้กลางคราวยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้กรมช่างคุมกองช่างเป็นขบวนไปส่งเป็นการพระราชทานพระเกียรติยศแก่เจ้าประเทศราชนั้น ๆ อีกด้วย

ที่กล่าวมานี้เป็นการพรรณนาตามเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุเก่า ๆ ถ้าจะพิจารณาถึงเหตุผลที่เป็นสาระสำคัญกันแล้ว กล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ราชทรงบำเพ็ญตามจักรวรรดิวัตรเพื่อยังพระบารมีให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะการที่มีพระราชโองการสถาปนาให้ท้าวพระยานาหมื่นขึ้นเป็นเจ้าประเทศราชครองบ้านครองเมือง และการพระราชทานเครื่องราชูปโภคพระราชทานทรัพย์เงินทองนั้น เป็นราชวัตรปฏิบัติพาของพระมหากษัตริย์ราชของชาติไทยทรงบำเพ็ญสืบต่อกันมาแต่โบราณกาล ปรากฏเรื่องดังกล่าวนี้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่พ่อขุนรามคำแหงได้ทรงปฏิบัติอยู่เมื่อ “คนไตซ์ช้างมาหา พาเมืองมาสู่ ช่วยเหลือเกื้อกูล มันบ่มีช้าง บ่มีม้า บ่มีวัว บ่มีนาง บ่มีเงิน บ่มีทองให้แก่มัน ช่วยมันดวงเป็นบ้านเป็นเมือง” แม้ทรงชนะศึกสงคราม “ได้ข้าเสอกฆ่าเสือกหัวฟุ้งหัวรบก็ตี บ่ฆ่าบ่ตี” สิ่งเหล่านี้นอกจากจะเป็นการผูกจิตใจของบรรดาเจ้าประเทศราชให้จงรัก

ภักดีต่อเบื้องยุคลบาท ถวายดอกไม้เงินทองเป็นเมืองออกแล้ว ยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงพระบารมีให้นานาประเทศทราบและชื่นชมด้วยว่า เมืองพระยาสามนตราชโดยรอบและปากใต้ฝ่ายเหนือเป็นประเทศราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (หรือของประเทศไทย) มาตั้งแต่ครั้งกระโน้นแล้ว

แล้วก็มีประเทศใดบ้างในอดีตที่เป็นประเทศราชของประเทศไทย อยู่ภายใต้บรมเดชานุภาพ และประเทศใดบ้างที่เป็นประเทศราชที่พึ่งพระบรมโพธิสมภาร เป็นเรื่องน่ารู้ นักศึกษาขี้งนัก ท่านทั้งหลายจะทราบจากหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่คณะกรรมการ ฯ ได้เลือกสรรคัมภีร์ที่ไว้ตามโครงการที่กล่าวข้างต้น

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ได้เล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของเอกสารดังกล่าวมา จึงได้ประมวลมาพิมพ์เพื่อรักษาข้อความและเรื่องราวให้ปรากฏไว้เป็นเอกสารสำคัญของชาติ จจริงอยู่แม้จะไม่ได้พระสุพรรณบัฏของจริงมารักษาไว้ แต่เราก็ได้สำเนาพระราชโองการที่ทรงสถาปนาเสกหรือแต่งตั้งเจ้าประเทศราชแต่ละประเทศมาตีพิมพ์ขึ้นไว้ เป็นการรักษาเอกสารสมบัติและหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละรัชสมัยให้ถาวร มิได้ทอดทิ้งอยู่ในสมุดข่อยเก่า ๆ ซึ่งนับวันจะชำรุดผุพังไปตามกาลเวลาโดยมิได้เป็นประโยชน์แต่อย่างใด

ผู้ที่ได้อ่านพระราชโองการแต่งตั้งเจ้าประเทศราชนั้นแล้ว คงไม่มีใครปฏิเสธว่าไม่เป็นเอกสารที่ปราศจากคุณค่า ทั้งทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและโบราณคดี ตลอดจนการแผ่พระราชอำนาจการปกครองในอดีตของพระมหากษัตริย์ราชของเรา

โดยเหตุนี้เมื่อได้รื้อให้การพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ได้ผ่านไป แล้วหลายเรื่องหลายเล่ม เลขานุการคณะกรรมการเห็นว่า ถึงเวลาอันสมควรจะนำเสนอเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราชต่อคณะกรรมการพิจารณาสั่งพิมพ์ได้แล้ว จึงเมื่อคราวประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๑๒ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๑๒ ระเบียบวาระที่ ๑ ได้เสนอให้ที่ประชุมทราบว่ามีเอกสารต่าง ๆ ที่คณะกรรมการจัดพิมพ์ ๆ ได้มีมติให้ดำเนินการพิมพ์ไปตามลำดับอยู่ ๒๔ เรื่อง เฉพาะเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราชเป็นเอกสารอันดับที่ ๒๑ ที่ประชุมมีมติเพียงรับทราบ ต่อมาถึงคราวประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๑๓ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๓ ระเบียบวาระที่ ๓.๕ เลขานุการเสนอต่อที่ประชุมถึง เรื่องการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ลำดับต่อไปตามที่ประธานกรรมการได้ฝากข้อเสนออีกครั้งหนึ่งว่า “ประธานกรรมการ (พระยาสุนทรพิพิธ) ได้ปรารถนาว่าเอกสารที่ได้รื้อลำดับไว้แล้วมี ๒๓, ๒๔ เรื่องควรเสนอที่ประชุมว่าเรื่องใดควรจะเป็นเรื่องที่จัดพิมพ์ต่อไป” ต่อจากนั้นเลขานุการได้อ่านชื่อเรื่องเอกสารที่ได้เลือกสรรไว้แล้วให้ที่ประชุมฟังด้วย

รองประธานกรรมการ (ศาสตราจารย์ รอง สยามานนท์) ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า “เห็นควรพิมพ์เรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราชเป็นลำดับต่อไป” ที่ประชุมได้ลงมติตามที่รองประธานเสนอ และให้ส่งต้นฉบับไปให้โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรีได้ และได้มอบให้นายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ นายปรีดา ศรีชลาลัย นายเฉลียว จันททรัพย์ ร่วมกันดำเนินงานด้านพิมพ์เพื่อความเรียบร้อย การจัดพิมพ์เรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราชมีปฐมเหตุตั้งได้พรรณานาน

การจัดพิมพ์เอกสารเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาไว้ซึ่งประวัติศาสตร์และประเพณีการปกครองของพระมหากษัตริยาธิราช ที่ทรงปฏิบัติต่อเจ้าประเทศราชให้เป็นหลักฐานปรากฏอยู่ชั่วนกาลนาน รวมทั้งขบวนการเขียนหนังสือของอาลักษณ์ในรัชสมัยนั้น มีการเขียนสวดการันต์อย่างไร รักษาไว้เป็นอย่างดีเพื่อเป็นประวัติการเขียนอักษรไทย ก่อให้เรียงไปตามต้นฉบับ และวางรูปการพิมพ์ตามแบบอย่างอาลักษณ์เขียนไว้ในสมุดข่อยโดยไม่ได้เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เห็นการเขียนหนังสือของอาลักษณ์ในสมัยก่อนว่า แตกต่างกับปัจจุบันอย่างไร ฉะนั้นในหนังสือเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราช อักษรวิธีจึงได้เรียงและพิมพ์ไปตามต้นฉบับเดิม ซึ่งอาจแปลกตาไปบ้าง แต่เชื่อว่าทุก ๆ ท่านคงจะเดาอ่านได้ เพราะไม่ยากจนเกินไป ขออย่าได้ตำหนิติเตียนว่ากรมพระอาลักษณ์เขียนหนังสือไม่เป็น ไม่ถูกเลข หากว่าในสมัยนั้นนิยมเขียนกันอย่างนั้น และก็ด้วยการใช้อักษรวิธีเช่นนี้มีไชหรือ ที่สามารถสร้างสรรค์ภาพกลอน โคลงฉันท วรรณกรรมไว้คู่บ้านคู่เมืองสืบมาจนถึงปัจจุบันไม่น้อย ปัจจุบันเสียอีกที่เล่าเรียนจนได้ปริญญาสูง ๆ ก็ยังไม่เคยเขียนวรรณกรรมได้เหมือนกับบรรพชนได้เขียนไว้เลย

เพื่อให้เห็นการเขียนแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๒ ว่าอาลักษณ์ได้เขียนหนังสือกันอย่างไร จึงได้ถ่ายต้นฉบับทรงแต่งตั้งเจ้าประเทศราชมาพิมพ์ไว้ด้วย สำหรับจะได้ศึกษาถึงประวัติการเขียนหนังสือเมื่อ ๑๕๐ กว่าปีล่วงมา ว่าเขียนกันอย่างไรที่ได้ถ่ายภาพมา

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสาร ฯ ขอขอบพระคุณ ฯ พล ฯ จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ที่กรุณาจัดสรรงบประมาณให้

แก่คณะกรรมการ ฯ เพื่อจัดการพิมพ์เอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์
วัฒนธรรมและโบราณคดีไว้เป็นสมบัติอันถาวรของชาติสืบไปในอนาคต
กาล และขอขอบคุณ นายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ นายปรีดา ศรีชลาลัย
นายเฉลียว จันทรทรัพย์ กรรมการ ฯ ซึ่งได้ช่วยกันดำเนินงานที่มอบ
หมายเป็นการเรียบร้อย หนังสือเรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราช นอกจากนี้
จะเป็นหลักฐานยืนยันความจริงทางประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองแล้ว ยัง
เป็นการเตือนความทรงจำของผู้อ่านด้วยว่า ประเทศใดบ้างในอดีตเคย
เป็นประเทศราชของเรา

หวังว่าบรรดาผู้อ่านคงจะพอใจและได้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้
ตามสมควร

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์

สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี

๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

เรื่อง
นางตังเจ้าพระเมศร์ราช
กรุงรัตนโกสินทร์
รัชกาลที่ ๑

สมุดบันทึก

๑ ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เจ้านันทเสนคืน
เมืองเป็นข้ารับราชการมาที่ยกษ เป็นพระเจ้านันทเสนทวยพงษ์
ตามเจ้าพระนครเวียงจันทน์ เสด็จไปเมื่อวันที่ ๕ ๖ ตุลาคม ๑๙๑๑ ปี
๒๓๑๕ ๕ ๐

๑ เรื่องตั้งให้เจ้านันทเสน เป็นพระเจ้านันทเสน
เมืองเวียงจันทบุรี ๗๑๓

๑ ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้
เจ้านันทเสนขึ้นเมืองเป็นจ้าวชั้นเสมานามจัตติยราช เป็น
พระเจ้านันทเสนราชพงษมะลานจ้าวพระนครเวียงจันทบุรี
เสกไป ณ วัน ๕ ๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๓* ปีเถาะใด
๑๕ ปี ๗๑๓

๕
ได้เงินค่าทำนอม

คัดจากจดหมายเหตุ ร.๑ จ.ศ. ๑๑๔๓
เลขที่ ๒ สมุดไทยคำ

* จุลศักราช ๑๑๔๓ เป็นปีเถาะ
ไม่ใช่ปีเถาะ

๑ ไร่องตั้งเจ้าสุภะสาด เป็นพระเจ้าหัวขวารขัตติยราชสุริยวงษ
เมืองหลวงพระบาง ๗๑๖๖—

๕
+
๑ ได้เงินค่าธรรมนิยม

๑ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ผ่านพิภพกรุงรัตนโกสิน
อินทอชุตชยาทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสั่ง
ว่า ให้เจ้าอุปเสาด กั้นเมืองครองชั้นเสมา นามพระเจ้า
ร่วมชาวขัตติยราชสุริยวงษ เป็นเจ้าพระนครหลวงบางราชธานี
ศรีสัตนาคณะหุดมะรัตนบุรี ป่าจินทิสา ฝ่ายตะวันออกพระนคร
ศรีอชุตชยา เสด็จไปณวัน ๖ ๑๑ ค่ำปีกัญ ตรีนิศก

สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้สถาปนาพุทธศาสนาในสยาม
ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมทรงให้ทำรูป-ตอก
ขึ้นเมืองนครราชสีมา ตามพระตำราที่ขุดค้นขึ้นในสมัย
พระนเรศวรมหาราชทรงสถาปนา ศิวลึงค์องค์นี้ทุกวันนี้

ตั้งที่หน้าออกพระนครศรีอยุธยา เดิมไปณวัน ๒๓ ค่ำปีถุญ
กรีนิศก ๒๒ ๒๓

ด้วยพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพิภพทุกเขตพระมหาเศวต
ศรีอยุธยา มีพระทัยโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมทรงให้เจ้านัดเป็นพระ

โอรสของพระเจ้าที่ยกมาเมืองนครราชสีมาตั้งที่หน้าตอกประเทษราช เดิมให้ ณ
ณ ๒๓ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๓ ปีพุทธนิศก ๒๒ ๒๓

ด้วย พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพิภพทุกเขตพระมหาเศวต
ศรีอยุธยา มีพระทัยโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมทรงให้พระประทุม

เป็นพระโอรสที่ยกมาตั้งที่หน้าตอกประเทษราช เมืองนครราชสีมาตั้งที่หน้าตอกประเทษราช
เดิมนั้น ๒๓ ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๓ ปีพุทธนิศก ๒๒ ๒๓

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

๑ เวียงตั้งให้พระประทุม เป็นพระประทุมวรรราชสุริยวงษ
ให้สูงสูบลราชธานี ๗๑๕

๑ ด้วย พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวผู้พานพิภพ
กรุงเทพพระมหานครศรีอยุธยา มีพระราชโองการโปรด
เกล้าโปรดกระหม่อม ตั้งให้พระประทุม เป็นพระปทุมวาร์
ราชสุริยวงษ ครองเมืองอุบลราชธานีศรีวนาลัยประเทศราช
เศกให้ ณ วัน ๒๑ ๔ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๔ ปีชวด จัตวาศก
๑๓

๑ ได้เงินค่าทำเนียม

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑ เรื่องตั้งให้พระองค์เอง เป็นพระนารายณ์ราชาธิราช
กรุงกัมพูชา ๗๑๓

๑ วัน ๖๖ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๖ ปีชาลน้อสก เพลา

๒ โมงเช้า สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จออกขุนนาง ณ
ศาลาฝ่ายประจิมทิศ ริมพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ทรงขนาน
พระนามพระองค์เองพระราชทานให้ออกไปครองราชฎกร ณ
กรุงกัมพูชาธิบดี พระญาพระคลังได้ทูลออง ๆ ด้วยลักษณะ
พระนามในแผ่นดินพระสุพรรณบัฏว่า ๗ ด้วยสมเด็จพระพุทธ
เจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพพระมหานครบวรทวารวดีศรีอยุธยา
มหาดีหลกภพพรตณราชธานีบุรีรมย์อุดมพระราชมหาสถาน
มีพระราชโองการมานะพระบันทูลสุระถึงพะนาทคำหรัสเหนือ
เกล้าเหนือกระหม่อม ตั้งให้พระองค์เอง ออกมาครองราชฎกร
กรุงกัมพูชาธิบดี พระราชทานพระนามพระนารายณ์ราชาธิราช
รามาชิดีศรีสุริโยพรรณบรมสุรินทรมหาจักรพรรดิราชบรม
นารถบรมบพิตรสถิตยเปนอิสริกัมภูละรัตนราชโสภาชาตวิงษ
ดำรงกัมพูชามหาอินทะปัฐนกรบวรวิวัฒวิเวก เอกะราชา
ชาติยามหาธิบดีนทรนะรินทรวิสูท อุดมบรมบพิตร สำฤทธิ
ทฤณายุสมะสิริสวัสดิ์ เสกมาณะวันสุกร เดือนหก แรม ๑๐ ค่ำ
จุลศักราชพันร้อยห้าสิบหก ปีชาลน้กัศตัว น้อสก

๕
ตั้งเจ้าเองเปนพระเจ้ากรุงกัมพูชาธิบดีฯ ได้เงินค่าทำเนียม

๑ ปุณฺณวิถี - ปุณฺณวิถี นลพณฺณิณี นลพณฺณิณี (๑) ๑๑๑๑๑๑ ๑๑๑๑๑๑

เจ้าพระญารัตนาพิพิธ	}		
เจ้าพระญาณมหาเสนา			
เจ้าพระญาณมราช			
พระญาพระคลัง			
พระองค์เอง			
พระองค์แก้ว			
พระญาณหาอำมาต			
กรั้นเพลาบ่าย		พระญาสุระเสนา	นั่งพร้อมกัน ๗ หอพระมณฑป
		พระญากระลาโหมเจมน	
		พระศรีสะเกษเทพ	
		พระโหราธิบดี	
		พระรองเมือง	
		พระอาลักษณ์	
		ขุนสรประเสริฐ	
		ขุนมหาสิทธิ	

ธรรม พระคลังมหาสมบัติได้เอากล่องเงิน สูง ๖ นิ้ว ใหญ่รอบ ๗ นิ้ว หน้า ๒

แผ่นพระสุพรรณบัตร ยาว ๑๓ นิ้ว กว้าง ๖ นิ้ว) น้ำหนัก กะเบียด ทองเนื้อ ๕ น้ำหนัก

๑/๑ มาส่งให้อาลักษณ์ ๆ เอาเตียงไปตั้งตู้หนึ่งเหล็กงาน วิเศษได้เอา

๑/๑ ไบศรี ทองตำรับ ๑) แม้งหอม น้ำมันหอม เตียนคู่ ๑ คีตะสุกรคู่ ๑ เงินตำรับ ๑

มาตั้ง เจ้าพนักงานสนมพละเรื่อน เบิกผ้าขาว รองจากท่อน ๑
นุ่งผ้า ๑ พระ
ห่มผ้า ๑

คลังวิเศษได้เอากล่องงาสูง ๑๕ นิ้วใหญ่รอบ ๑๒ นิ้ว ๑ ถูงแพรกระบวน
 จีน ระบายเขียวหุุดใหม่แดง ๑ กานสองชั้นลายกำมะลอ มีถูงแพร
 กระบวนจีน ระบายเขียวหุใหม่แดง ๑ ใหม่แดงพื้นสำหรับผูกพระ
 สุพรรณบัตร ๑ มาเตรียมพร้อม ชาวนาฬิกาเอานาฬิกาไปตั้ง โหระขอย
 ประจํานาฬิกาบอกฤกษ์ ครั้นเพลabayแล้ว ๒ โมง ๖ บาท ได้ศุภฤกษ์
 มงคลให้ประโคมกลองแขกแดรสังขมะโหรีปี่พาทฆ้องไซ ห่มทิพ-

ไม้ตรี อาลักษณ์ นุ่งขาว
ห่มขาว) กราบถวายบังคมสามลา แล้วจากพระ

สุพรรณบัตรเป็นอักษร ๕ บันทัด ครั้นจากแล้วพร้อมกันม้วนพระสุพรรณ
 บัตรเชิญใส่ในกล่องเงิน แล้วใส่ในกล่องงาแล้วใส่ถูง แดอาลักษณ์ได้

เบิก ขาด
สีผึ้ง) ต่อพระคลังในซ้ายมาปิดตรา พระศรีภุริปรีชาธิราชเสนาธิบดี

ศรีสาลักษณ์ประจำปากถูงเป็นรูปเทวดาถือ จักร
พระขรรค์) แล้วเอาถูง

ใส่ในพาน ๒ ชั้น ปิดตราประจำปากถูงกานอีก แล้วมอบไว้หลวงธรรมะ
 เสนาข้าพระ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ครั้น ณ วัน ๕ ๑๑
 ค่ำ ปีมะเส็ง ฉอศก เพลาเขา อาลักษณ์ เชิญพานพระสุพรรณบัตรมาไว้
 ศาลาถูงขุน ครั้นเพลabayในวันนั้น พญาพระเชนเมแต่งดอกไม้
 ทุบเทียนมาถวายบังคม แล้วเชิญพานพระสุพรรณบัตรแหไป ณ ตำหนัก
 เจ้าพระองค์เอง อนึ่ง สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระเชษฐหวัชบรมธรรม

มฤคมาหาราชาธิราชเจ้า พระราชทานพระสารีกระบมธาดูหย่าง กลาง
น้อย

๑๐ พระองค์ได้พระโกฏนาคชั้นนอก พระโกฏทองคำชั้นในไว้ สำหรับ
ได้นมัสการบูชาเป็นมหาสวัสดิมงคลอันประเสริฐ แล้วนิมนตรพระสงฆ
เขมนซึ่งเข้ามาอยู่กรุงเทพมหานคร ได้เรียนพระไตรปิฎกธรรมชำนาญ
ออกไปชำระพระพุทธศาสนา ณ กรุงกัมพูชาธิบดี ๒๑ รูป มีมหาเอกเป็น
ปรธาน อนึ่ง พระราชทานเรือพระที่นั่งทรงศรีสักหลาด ผูกเครื่องครบให้
เจ้าพระองค์เองผู้เป็นสมเด็จพระเจ้ารามธิบดี ทรงพระราชทานเรือตั้ง
ชักสามคู่ อนึ่งพระราชทานขันคาบศิลา ๓๐๐ บอก ปากนกกสุน
ดินปลิว } พร้อม

ไปไว้สำหรับเมือง ครั้น ณ วัน ๖ ๓ ๒ คำ จุลศักราช ๑๑๕๖ ปีชวด น้อยศก
เพลาเขา ๒ โมงกับบาทหนึ่ง เจ้าพระองค์เองผู้เป็นสมเด็จพระเจ้าราม
ธิบดี ทรงเรือพระที่นั่งศรีสักหลาด พลพายเขมนบันจุพร้อมทั้งเรือตั้ง
๓ คู่ก็พร้อมแล้ว แลเรือตามเสด็จเป็นอันมาก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ตรัสสั่งให้เจ้าพญารัตนาทิพิท ผู้ว่าที่สมุหนายกไปส่งเสด็จขึ้นไปถวาย
นมัสการลาพระพุทธรบาท ณ เขาสุวรรณบรรพต แล้วเจ้าพญารัตนาทิพิท
กลับลงมา แต่พระเจ้ากัมพูชาธิบดี กับพญาพระเขมนทั้งปวง แลไพร่พล
๕๐๐ เสศ ยกไปกรุงกัมพูชาธิบดี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมช่าง
กุมกองช่าง ๓๐ ช่างไปส่งจนถึงกรุงกัมพูชา ๑๗๗๗

ทำทวน โคนไม้ทำทวนไว้เป็นนพทวารสี่ทิศคอกนอนไปเสวยไว้
ณนั้นการวาระสงฆ์เจมนั้นเจ้าอยู่ทรงเทพมทานกรโตเวียนพระไตร
ปิฎกธรรมที่ออกออกไปทวารพระพุทธรูปสี่ทิศคอกนอนทุกทิศบริบท ๕๐ ๖

มีนพทวารเป็นนพทวาร อธิษฐานพระพุทธรูปไว้ที่นพทวารสี่ทิศคอก
นพทวารของพระสงฆ์เป็นนพทวารพระพุทธรูปบริบทพระ
กษัตริย์พระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูป
พร้อมไปไว้ที่ทวนเมืองทวนฉนวน ๕๐๐ ทวารคอกนอน ๕๐๐ บริบทคอกนอน ๕๐๐ นพทวาร

ทวารที่พระสงฆ์เป็นนพทวารพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูป
เจมนั้นพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูป
ทรงพระพุทธรูปไปทวาร ๑ ทวารให้เจ้าอยู่ทรงเทพมทานกรโตเวียนพระไตร
ปิฎกไปสี่ทิศเจมนั้นไปถวายนพทวารพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูป

ทวาร และเจ้าอยู่ทรงเทพมทานกรโตเวียนพระไตรปิฎกบริบทพระพุทธรูป
เจมนั้นสงฆ์บริบทพระพุทธรูป ๕๐๐ บริบทพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูป
บริบทพระพุทธรูป ๑ ทวารบริบทพระพุทธรูป ๓๐ บริบทพระพุทธรูปบริบทพระพุทธรูป

• วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๑๑๖๓ ปีเถาะ สप्तศก เหนือ ๕ ไม้
ที่ฤกษ์ฤกษ์พระสุพรรณบัฏ พระนามเจ้าอุปราชเป็นพระรัตนวงศา
มหารัถย: ราชกิจเมืองสุวรรณภูมิราชบุรินทร์ แผ่นพระสุพรรณ
บัฏ ๓๓ ๑๒ ๓๓ กงคำ เนื้อ ๕ นกนภ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

๑ วันจิวัก พระสุพรรณบัฏ พระนามเจ้าอุปราชเป็นพระรัตนวงษา
เมืองสุวรรณภูมิ ๑๒๗

๑ วัน ๑๕ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๖ ปีเถาะ สัพทศก เพลา
เช้า ๔ โมง ได้ฤกษ์จากฤกษ์พระสุพรรณบัฏ พระนามเจ้า
อุปราชเป็นพระรัตนวงษามหาขัติยะราช กรองเมืองสุวรรณภูมิ
ราชบุรีน แผ่นพระสุพรรณบัฏ กว้าง ๔ นิ้ว
ยาว ๑๒ นิ้ว } ทองคำ

เนื้อ ๔ น้ำหนัก $\frac{1}{2}$ ๒

ได้เงินค่าทำเนียม

๑ เรื่องตั้งให้เจ้าอิน เป็นพระไชยเชษฐาธิราช กรุงจันทบุรี
จุลศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะ สัปดาห์ ๕

เจ้าอิน
๕
ได้เงินค่าทำเนียม

๑ ด้วย สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพพระมหา
นคร ทวารวดีศรีอยุธยามหาดิลกภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรม
อุดมพระราชนิเวศมหาราชสถาน มีพระราชโองการมารพระทูล
สุระสิงหนาทดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ตั้งเจ้าอิน
เป็นพระไชยเชษฐาธิราชชาติสุริยวงษ์ของอัครบิดรพระนครนันทรา
มหาจักรพรรดิราช บรมนาถบรมบพิตสถิตเป็นพระเจ้ากรุง
จันทบุรี ศรีสัตตคานกคหวัดวิสุทธิอุดมบรมรัตนราชธานี ศรี
มหาสถาน เสกมา ณ วัน ๕ ๓ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะ
สัปดาห์ ๕

๑ แผ่นพระสุพรรณบัตร กว้าง ๓ นิ้ว) ทองเนื้อ ๘
ยาว ๑๖ นิ้ว)
น้ำหนัก $\frac{1}{2}$ ๕

๑ วัน ๕ ๓ ค่ำ ปีเถาะสัปดาห์ ๕ เวลาเช้า ๓ โมง ๖

เจ้าพญารัตนาพิพิตรว่าที่สมุหนายก	} หนึ่งพร้อมกัน ๓ หอ
เจ้าพญาพลเทพว่าที่กะลาโหม	
พญามหาอำมาต	
พญาราชสุทวารดี	
บาท พญาศรีสหะเทพ	
พระอาลักษณ์	
ขุนสรประเสริฐ	
ขุนมหาสิทธิ	
จะหมื่นเสมอจโรราช	

พระมณเฑียรธรรม ให้หมื่นราชไมตรีอาลักษณ์จากถูกพระนาม
 เจ้าอินท ลงในแผ่นพระสุพรรณบัฏ เป็นอักษร ๕ บันทัด
 ครั้นจากแล้วม้วนใส่ในกล่องทองสูง ๖ นิ้ว แล้วใส่ในกล่อง
 เงินสูง ๗ นิ้วกึ่ง แล้วใส่กล่องงาใส่ถุงขวน แพรกระบวนจิน
 ต์ตราพระศรีภุริปริชาธิราชเสนาบดีศรีศาลักษณ์เป็นรูปเทวดา
 ถือจักร ถือพระขรรค์ประจำปากถุง แล้วใส่ในภานกำมะลอ
 ใส่ถุงแพรกระบวนจิน ต์ตราพระศรีภุริอีก ๒ ดวง

แผ่นทองหนัก $\frac{1}{2}$

กล่องทองหนัก $\frac{1}{3}$

กล่องเงินหนัก $\frac{1}{2}$

ให้พระราชทานเครื่องราชา บริโภค

	พระเกียรติ ^๕ ระดับพลอยทองคำหนัก	$\frac{๒}{ }$		
พระมาลา	พระยอด ^๕ ระดับพลอยทองคำหนัก พระัญ ^๕ กำ ^๕ ระดับพลอยทองคำหนัก พระสายรัดทองคำหนัก	$\frac{๐๕}{ }$	องค ^๕ หนึ่ง หนัก	$\frac{๕}{ }$ $\frac{๐}{ }$
กำม ^๕ ัญ ^๕ แดง		$\frac{๑}{ }$ $\frac{๑}{ }$		
		$\frac{๒}{ }$		
		$\frac{๒}{ }$		
	ฉลองพระองคตาดทองคำใหม่อย่างเทศองค			๑
	ฉลองพระสอหนัก	$\frac{๑}{ }$		
แก้ ^๕ จ้าวอิน	ฉลองพระองคกำมะ ^๕ ญ ^๕ ดำดอกจุด ขลิบหนัก	$\frac{๐}{ }$	$\frac{๒}{ }$ $\frac{๑}{ }$	องค ๑
		$\frac{๑}{ }$ $\frac{๑}{ }$	$\frac{๑}{ }$ $\frac{๑}{ }$	๑
		$\frac{๐}{ }$		
	เจียรบาดอย่างเทศ			๑
	ฝ้าย ^๕ ก ^๕ ใหม่ ^๕ พ ^๕ น ^๕ นา ^๕ เงิน ^๕ ฝ ^๕ น			๑
	กจกใหญ่ ^๕ อัน			๑
	พรม	$\frac{๒}{ }$ $\frac{๐}{ }$	ฝ ^๕ น	๑
	ยาว	$\frac{๑}{ }$ $\frac{๐}{ }$		
		$\frac{๑}{ }$		
		$\frac{๐}{ }$		
	พระฉ ^๕ เหลียง ^๕ งา ^๕ องค			๑
	ผ้า ^๕ ไตร			๓๐ ไตร

คัดจากจดหมายเหตุ ร.๑ จ.ศ. ๑๑๕๖
เลขที่ ๒ สมุดไทยคำ

๑ วันจารึกพระสุพรรณบัฏ ตั้งให้พญาเชียงใหม่
เป็นพระเจ้าบรมราชาธิบดีศรีสุริยวงษ์ เมืองเชียงใหม่ ๗๑๘—

๑ วัน ๕ ๑๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๔ จัตวาศกเพลาเช้า ๒
โมง เจดบาท ได้พระฤกษ์จากพระนามพระเจ้าเชียงใหม่ ณ

เจ้าพระญาพลเทพผู้ว่าที่

สมุหพระกลาโหม

เจ้าพระญารัตนาพิพิธ

พระญาธรรมมา

พระญามหาอามาต

เจ้าเชียงใหม่

พญาจักรรา

พญาพิไชยสงคราม

พญาธิเบศโกษา

หอมณเฑียรธรรม

พญาราชสุภาวดี

พญาพิไชยโณฤทธิ

พญาอนุรักษโยธา

พระราชนิกร

พญาสมิงนครอิน

พระโชดึก

พระศรีกาสมุท

หลวงโลกะที่ป

ขุนสระประเสริฐ

ขุนมหาสิทธิ

นั่งพร้อมกัน

๑ ได้เงินค่าธรรมเนียม ๕ — เจ้าเชียงใหม่

หมื่นทิพไมตรี จากพระสุพรรณบัฏ ด้วยสมเด็จพระมณเฑาะพิต
พระพุทธิเจ้าอยู่หัวผู้ผ่านพิภพกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา มีพระราช
โองการมานะพระบันฑูล สุรสิงหนาท ไปรดเกล้าไปรดกระหม่อม ตั้ง
ให้พญาเชียงใหม่ เป็นเจ้าพระบรมราชาธิบดีศรีสุริยวงษ องค์อินท
สุรศักดิ์สมยามหาธิบดียราชชาติราไชยสวรรย จ้าวขันทเสมาพระนคร
เชียงใหม่ราชธานีศรีสวัสดิธิมาขุสมเสกให้ ณ วัน ๕ ๔ ๑๑ ก่ำ จุลศักราช

๑๑๖๔ ปี่จอ จัตวาสก แผ่นทองหนัก $\frac{12}{5}$ ต่อม ๖ ใบ หนัก $\frac{12}{5}$
หู ๓๒ หู

เขากัน หนัก $\frac{9}{2}$ ยาว ๑๒ นิ้ว กว้าง ๕ นิ้ว เนื้อ ๕ อักษร ๕ บันทัด

ชั้นในกล่องเงินหนัก $\frac{9}{5}$ ชั้นนอกกล่องงา มีหุ้มตุ้มทองใส่ถุงแพร

กะบวนจัน ใส่พานสองชั้นกำมลอ หุ้มแพรกะบวนจัน อาลักษณ์เบิก
ชาติขึงต่อพระคลังในซ้าย มาตีตราพระอาลักษณ์ประจำหูกถ่องงา ๑
ประจำปากพานกำมลอ ๑ ประจำกันพานกำมลอ ๑ แล้วอาลักษณ์เชิญ
ไปฝากข้าพระแก้วมรกฏไว้ก่อน พระราชทานพระเสลี่ยงงา ๑ พระกรต
แพรองค ๑ เครื่องอุปโภคสำหรับจ้าวประเทศราช พระราชทานไปแต่
ก่อนเป็นอันมากแล้ว ๐๐๐๐

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ได้ทรง พระราชทานพระเสด็จงา ๑ พระกรรตแพรวองก ๑ เครื่อง
 ไปไกลกว่าทวีปประเทศราช พระราชทานไปแก่ก่อนเป็นอันมากแล้ว
 ้วยเจ้าพญาพลเทพผู้เป็นเจ้าพญาทนต์นา กับสิ่งเสด็จ ๑ สิ่งโตท
 พระองค์นั้นราชบุทพพระองค์เอง ออกมาครอบครองทรงทำภูษาภิเศก พระนาม
 ในแผ่นดินพระสุพรรณนบคชนนว่า ้วยสมเด็จพระพรทิเทอยู่หัวนครงไทพมท
 นครบวรทวารวดีศรีอยุธยาพมททิลกภพนพวิกรมราชธานีบุรีรมย์ อุดมพระราช
 มทสสถาน มีพระราชโองการมณพระบรมพุทธเจ้ามหากุศลทศเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม
 ทรพระองค์ท่าน ให้เป็นพระองค์ของไทยธิราชภมภิเศกศรีสุริยพรรณนบม

สืบทนมหากวระพระวิษขบรมมถบรมบพิตร สถิตยเป็นอัครทำภูษาภิเศก
 โองการทพิชษทงทำภูษาภิเศกนบคชนนบวรวิวิจิตรเจกภท รัชชามทภิเศกนทร
 นรินทวิจิตรอุดมบรมบพิตร สักทริทฤชษณคศิริสวัสดิ
 เกษมณนชกคชยเพ็ชรนบคคชยธรรนทัก ราชภษพมชยทกสืบนบคชกนคคชยชก

คณนังพระฤชณน ๑๖๖๖ ทั่วลคภษ ๑๑๖๖ วิชาลคชกเพลาเช ๑๖ ไม้
 กนภททนี่ราชภษพระมณจแผนการสุพรรณนบคชนนงพวมกนคชยชกนบคชย

เจ้าพญาทนต์นา	พระลักษมณ	พระคณนมหาทนต์
เจ้าพญาทนต์นา	พระเชษฐภค	
อรรณ	พระศิริสุทนต์	
พญาชกช	ขุนสารบุรี	
พระคณนมหาทนต์	ขุนมหาทนต์	
พญาทนต์นา	พระวิกรม	

๑ เรื่องตั้งให้พระองคจัน เป็นพระองคอุไทยธิดา
กรุงกำภูชา ๗๑๕

๑ ด้วย เจ้าพญาพลเทพ ผู้เป็นเจ้าพญามหาเสนา รับสั่ง
ไล่เกล้า ๆ สั่งให้ตั้งพระองจันราชบุตรพระองคเอง ออกมา
ครอบครองกรุงกำภูชาธิบดี พระนามในแผ่นพระสุพรรณบัตร
นั้นว่า ด้วยสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพมหานครบรร
ทวาราวดีศรีอยุธยา มหาดิลกภพพรตันราชธานีบุรีรมย์
อุดมพระราชมหาสถาน มีพระราชโองการมาณพระบัณทูล
สุรสีหนาทดำหรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมตั้งพระองคจันที่
ให้เป็นพระองคอุไทยธิดารามาธิบดีศรีสุริโยพรรณบรมสุริน
ทรามหาจักรพรรดิราชบรมนาถบรมบพิตร สถิตยเป็นอิส
กัญรัตน์ราชโภกษชาติวงษทรงกำภูชามหาอินทปัตถบวรวิ
วัฒน์วิเวกเอกราชา ขัตติยามหาธิบดีนทรณรินทรวิสุทธอุดม
บรมบพิตร สำฤทธิฤมายุสมศิริสวัสดิ

เสกมา ณ วันอาทิตย์เดือนแปดทศุขยี่สิบห้าค่ำ จุลศักร
ราชพัณรร้อยหกสิบแปดปีชานักสัตว์ อัฐศก ๓๖๘

ครั้นถึงพระฤกษ์ ณ วัน ๑๕ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๘ ปี
ชานอัฐศกเพลาเช้า ๓ โมงกับบาทหนึ่ง จากพระนามลง
แผ่นพระสุพรรณบัตร นั่งพร้อมกันณะหอมณเจ้าสร

๑ พระองคจันราชบุตรพระองคเองไปครองกรุงกำภูชาธิบดี เงินค่าธรรมเนียม ๔

เจ้าพญามหาเสนา	๑	พระราชนิกุล	๑	} พระคลัง มหาสมบัติ
เจ้าพญาพลเทพ	๑	พระเพชหุลเทพ	๑	
เจ้าพญาพระมา	๑	พระศรีสหเทพ	๑	
ธรรม พญาขมราช	๑	ขุนสารประเสริฐ	๑	
พญาโกษาธิบดี	๑	ขุนมหาสิทธิโฆหาร	๑	
พญามหาอำมาตย์	๑	หลวงโลกทิพย์	๑	
พญาธิเบศโกษา	๑	พระองคแก้ว	๑	
พญาศรีพิพัฑ	๑	พญาคลาโหม	} เขมร ๒	
เจ้าพญาสุธรรมมนตรี	๑	พญาจักรี		

ได้ออกด่องเงินจำหลักเชิงปากลงมา ๓ นิ้ว แลกกลางด่องนั้นเกลี้ยงเงิน
สูง ๕ นิ้ว แผ่นพระสุพรรณบัตร ทองเนื้อ ๘ น้ำหนัก $\frac{๓}{๒}$ กว้าง ๕ นิ้ว
ยาว ๑๕ นิ้ว
มาส่งให้อาลักษณ์ ๆ เอาเตียงไปตั้ง วิเศษได้อาใบศรี ทองสำหรับ ๑
เงินสำหรับ ๑
เบ็งหอมน้ำมันหอม เทียนคู่ ๑ คีสะสุกรคู่ ๑ มาตั้ง เจ้าพนักงานสนม
พลเรือนเบิกผ้าขาวสองผืนจาร์กท่อน ๑ $\left. \begin{array}{l} \text{นุ่งผืน ๑} \\ \text{ห่มผืน ๑} \end{array} \right\}$ พระคลังวิเศษได้
เอาด่องงาสสูง ๑๔ นิ้ว ใหญ่รอบ ๑๔ นิ้ว ถุงแพรไหมดระไบแพรเขียว
หุรุคไหมแดง ๑ พานสองชั้นลายกำมโลมี่ถุงแพรกระบวนจันทน์แดง
ก้านแย่งระไบแพรเขียว หูไหมแดง ไหมแดงพื้น สำหรับผูกพระ
สุพรรณบัตรมาเตรียมพร้อม ขาวนาฬิกาเอานาฬิกาไปตั้ง โหรประจำ
บอกฤกษ์ ครั้นได้ฤกษ์ประโคมปี่พาทย์ฆ้องไซกดองแขกมโหรี ครั้นได้
พระฤกษ์ หมั้นสวัสดิอักษรอาลักษณ์ $\left. \begin{array}{l} \text{นุ่ง} \\ \text{ห่ม} \end{array} \right\}$ ผ้าขาวกราบถวายนมัสการ

พระรัตนไตรครบตติยะวารแล้ว จากพระนามลงในแผ่นพระสุพรรณบัฏ
 เป็นพระอักษร ๕ บันทัด ครั้นจากแล้วประกอบีพาทยมืองไชย
 อาลักษณ์ม้วนแผ่นพระสุพรรณบัฏ เอาไหมพันผูกเชิญใส่ในกล่องเงิน
 แล้วใส่ลงในกล่องงา ใส่ถุงไหมตรใบแพรเขียวมีหูรัดผูกแล้ว ปิดตรา
 ประจำ ๑ ใส่ลงในพานกำมลอ ๒ ชั้น มีถุงแพรขบวนเงินพันแดงก้านแย่ง
 ใบบแพรเขียวอาลักษณ์ได้เบ็ก ^{๕๕} ขผึ้ง) ต่อพระคลังในซ้าย เอาขผึ้งทำ

เปนนงปิดตราพระศรี ภูริปรีชาธิราชาเสนาบดีศรีสาลักษณ์เป็นรูปเทวดา
 ถือ จักร) ประจำกันถุงปากถุง แล้วอาลักษณ์เชิญไปมอบไว้หลวง
 ธรรมเสนาข้าพระ ณ พระศรีสรรเพชญดาราม แล้วอาลักษณ์เชิญไปไว้ณะ
 ศาลาลูกขุนฝ่ายพลเรือน ฝ่ายพญาพระเชมณแต่งดอกไม้ทูปเทียนมา
 กราบถวายบังคม แล้วเชิญพานพระสุพรรณบัฏแห่ไปตำหนักพระองค์
 จันที่เสด็จอยู่นั้น พระราชทานเครื่องราชบริโภค

แล้วโปรดให้มีหนังสือโกษาธิบดี ชุบเส้นหมึกกระดาดบัวไปถึงองค
 ไทโบให้ช่วยทำนุกบำรุง นำเอากราบทูลพระเจ้ากรุงเวียงคนาม ให้ทรง
 พระเมตตา แก่พระองค์อุไทเหมือนหนึ่งทรงพระเมตตาพระองค์เองนั้น
 ฉบบันนายขำนาญอักษรชุบ ๖๖๖

๑ ศุภอักษร ครั้งเสกพระองค์จันออกไปครองกรุงกัมพูชาธิบดี ชุบ
 เส้นหมึกกระดาดฝ้าหรั่ง

๑ วันจาร์ทิภพระบาทพระสงฆ์จีน เปลี่ยนพระสุพรรณบัฏบัตรใหม่ ๗๑๐—

๑ วัน ๑๖๘ กำ จุลศักราช ๑๑๗๕ ปี่รกาเบญจศกเพลลาเข้าโมงหกบาด
ได้ถูกขจากดลงนามองจัน เปลียนสุพรรณบัฏใหม่ นายเทียรคราจาก
แผนทองเนื้อแปดหนักเท่าเดิม ตั้งใบศรีทอง) มีปีกาทมองไซตาม
คำรับจากด แล้วเอาใส่กล่องเงิน) เหมือนกับอย่างแต่ก่อร ส่งให้ขุน
สารประเสริฐ) ออกไปเมืองกำภูษา ด้วยพญาศรีสุริยกำแหปนพญา
นายชำนาญ)
มหาอำมาตย

๑ เวียงจันทน์พระเจ้าสุวรณมัย ๓๕ เจ้าประเทศราช
ผู้ครองเมืองนครจำปาศักดิ์ เมืองสุวรรณภูมิ ปักขัตติยสาร
ยุดศักราช ๑๑๕๓ ๗๕—

๑ เรื่องตั้งเจ้าประเทศราชไปครองเมืองนครจำปาศักดิ์
และเมืองสุวรรณภูมิราชบุรีย แรกไปณวัน ๕ ๑๐ ค่ำปีกุน ตรีศก จุลศักราช ๑๑๕๓๗๕—

๑ ด้วยพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวผู้ผ่านพิภพกรุงเทพพระ-
มหานครศรีอยุธยา มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ ^{จ้าวหน้า}เป็น ^{จ้าวอุปราช}
พระวิไชยราชสุริวงษชาติยราชครองเมืองนครจำปาศักดิ์
เป็นพระรัตนวงษามหาชาติยราชครองเมืองสุวรรณภูมิราชบุรีย

ประเทศราช แรกให้ ณ วัน ๕ ๑๐ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๓ ปีกุนตรีศก
๑๐

เพลเช้า ๒ โมง ๖ บาท

เจ้าพญารตนาพิพิท

เจ้าพญามหาเสนา

พญาธารมา

พญาพระคลัง

พญาพิพัทโกษา

พญาพิโกษา

พระโหราธิบดี

พญายมราช

พญาพลเทพ

พญาสุรเสนา

พญามหาอำมาตย

ขุนสรปรเสริด

ขุนมหาสิท

นั่งพร้อมกัน ณ

หอพระมณฑลเกียรติธรรม หมั้นเทพไมตรี อาลักษณ์ ได้จากภพพระสุพรรณบัฏ
แล้วเชิญเข้ากลองงาใส่ดุงแพร มีระไบ ปิดตราพระอาลักษณ์รูปเทวดาลือ

พระขรรค) ประจำปากดุง แล้วจ้าว หน้า) กราบถวายบังคม ๓ ครั้ง
จักร) อุปราช)

แล้วได้มอบพระสุพรรณบัฏให้จ้าว หน้า) แล้ว ๗ ๑๖๖๖
อุปราช)

๑ วัน ๑๕ คำ จุลศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะ สพศก เพลาเช้า ๔ โมง
ได้ฤกษ์จากภคพระสุพรรณบัฏ พระนามเจ้าอุปราชเป็นพระรัตนวงษา
มหาชาติยราช ครองเมืองสุวรรณภูมิราชบุรี^(๑) แผ่นพระสุพรรณบัฏ
กว้าง ๔ นิ้ว) ทองคำเนื้อ ๔ น้ำหนัก $\frac{1}{2}$ หมั้นสุวรรณ จากภคเป็น
ยาว ๑๒ นิ้ว)
อักษรสี่บันทัด

แลพระสุพรรณบัฏ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสกไปแต่ปีกรุงตรี-
นิศกนั้น เพลิงไหม้เสีย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จำลองแผ่น
พระสุพรรณบัฏใหม่ เมื่อจากนั้น พระศรีสหเทพ) นั่งพร้อมกัน ณ
ขุนสรประเสริฐ)
หอพระมณฑิยธรรม แลประโคมปี่พาทย์วงไชย ใบสีสำหรับหนึ่ง แบ่ง
หอมลมันหอมสี่สะสุกอน ครั้นจากแล้วเชิญพระสุพรรณบัฏใส่กล่องงา
แล้วใส่ถุงเอาจีฟงปิดตราพระอาลักษณ์ประจำปากถุงแล้วใส่ภาชนะสองชั้นใส่
ถุงปิดตราพระอาลักษณ์อีกดวงหนึ่ง ฯ

(๑) ข้อความตอนต้นเป็น “สุวรรณภูมิราชบุรี” ส่วนข้อความตอนนี้เป็น “สุวรรณภูมิราช-
บุรี”

คัดจากจดหมายเหตุ ร. ๑ จ.ศ. ๑๑๕๓

เล่มเลขที่ ๕ สมุดไทยคำ

วัน ๑๕ ค่ำ จดศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะสพต เพลาเช้า ๕ โมงใต้ฤกษ์
ออกพระสุพรรณบัฏ พระบรมจักรอุปถัมภ์เป็นพระวักตรงพระมหากษัตริย์

ทรงเมืองสุวรรณภูมิรัตน แผ่นพระสุพรรณบัฏ ^{กลาง ๒ นิ้ว}
ทองคำเนื้อ ๑ เล่มหนัก ^{ยาว ๑๑ นิ้ว} หมิ่นพระนามทุกเป็นอักษรขอมทุก แลพระ
สุพรรณบัฏซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ๑ เศกไปแก่ข้าราชบริพาร
เพื่อใช้ในเสวยซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ๑ ให้ไว้ของแผ่นพระสุพรรณบัฏ

เมื่อจารึกกัน ^{พระสุพรรณบัฏ} หนึ่งพระอุปถัมภ์ของพระบรมเทวารัตน
แก่พระโอรสซึ่งพระนามว่า ^{ขุนขมดัด} ในสำหรับหนึ่งแบ่งทอนฉบับทอน ศักราช
ครบทุกเล่มแล้วเชิญพระสุพรรณบัฏใส่กล่องแก้วใส่ลงในไหฝังไว้ที่
พระตำหนักพระที่นั่งทองแก้วใต้ในถนนหลวงชั้นใต้กรุงรัตน

ออกทรงพิมพ์

๑ เรื่องว่าพระบรมราชโองการตั้งพระยาเชียงใหม่ เป็นเจ้าบรมราชเจ้าธิบดี
ครองเมืองเชียงใหม่ ปีจอ จัตวาศักราช ๑๑๖๔๗๕

Handwritten text in an old script, possibly Thai or Burmese, on a dark, aged paper strip. The text is partially obscured by a white horizontal band.

Handwritten text in an old script, possibly Thai or Burmese, on a dark, aged paper strip. A prominent diagonal white line is drawn across the text.

Handwritten text in an old script, possibly Thai or Burmese, on a dark, aged paper strip. The text is arranged in several lines.

Handwritten text in an old script, possibly Thai or Burmese, on a dark, aged paper strip. The text is mostly illegible due to fading and damage.

หอสมุดแห่งชาติ
จังหวัดกาญจนบุรี

๑ ร่างพระบรมราชโองการตั้งพระยาเชียงใหม่ เป็นเจ้าวงมหาอำมาตย์
ครองเมืองเชียงใหม่ เสด็จ ณ วันที่ ๕ มี.ค. ๑๑ คำป้อจ จัตวาศก จุลศักราช ๑๑๖๔ ๗๕—

๑ ด้วยสมเด็จพระบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้การพิภพ
กรุงเก่า ๆ ทว่าราเวศศิริอยู่ทุกข์ มิพระราชโองการมรรณพระบัน ทูล
สุระสั่งหนาทูปรดเกล้า ๆ ตั้งให้พญาเชียงใหม่ เป็นเจ้าพรบรมราชาธิบดี
ศรีสุริยวงของคอกอินทรสุระศักดิ์สยามหาชาติยราชชาติราไชยสวรรค์ เจ้า
ขันทีเสมา พระองค์อรเชียงใหม่ ราธานีศรีสวัสดิ์ชัยภูมิ เสด็จให้ไฉฉวัน
๕ ๑ ๑๑ คำ จุลศักราช ๑๑๖๔ ปีจอ จัตวาศก ๕—

๑ วันที่ ๓ ๑ ๑๑ คำ ป้อจจัตวาศก เพลาเขา ๔ โมง เสด็จ ๑ ออกทอด
พระเนื้องพญา ณ โรงช่าง ๆ พัน ๑ สมุหนายกไคเอ้ารงพรสุพัฒน์บัตซึ่ง
พญาพรคลังแดงถ่วยนิกรบาททูลพระกรุณาแล้ว ๆ ทรง ๑ สั่งว่า ให้
จากพรสุพัฒน์บัตตามรางนิเทศ เมื่อ ๑ ทรง ๑ สั่งนั้น
พญาราชวังเมือง
หลวงค้ำสีท
พญาอุไทยธัม) เฝ้าอยู่ด้วย ๕—

คัดจากจดหมายเหตุ ร. ๑ จ.ศ. ๑๑๖๔

เล่มเลขที่ ๑ สมุดไทยดำ

หมายเหตุ ตัวอักษรและการเขียน คัดลอกตามต้นฉบับ

๑ เรื่องว่างตราบถึงเมืองเชียงใหม่ นำส่งพระสุพรรณบัฏ
ขึ้นไปพระราชทานพระเจ้าเชียงใหม่ ปีจอ จัตวาศก จุลศักราช ๑๑๖๔ ฯ๑๕—

๑ ราชตราถึงเมืองเชียงใหม่ นำส่งพระสุพรรณมิตร
 ขึ้นไปพระราชทานพระเจ้าเชียงใหม่ ณ วัน ๔ ๕ ๑๑ ค่ำ
 ปีมะเมีย จัตุศก จุลศักราช ๑๑๖๔ ๗๑

๑ หนังสือ เจ้าพญาจักรี ๆ มาถึง พญาอุปราช
 พญาหัวเมืองแก้ว) แสนทาว
 พญาลาวมีชื่อเมืองเชียงใหม่ ด้วยทรงพระกรุณาตรึ้นเหนือเกล้า ๆ ตั้งว่า

พญาเชียงใหม่กุมเอ้าตัว) อายราชาจอมหัง
 อายใหม่ขัติยะ) อายปັນฉิมม้า
 อายสุริมณี) อายปันฉิมม้า) แลท้าว

สิ่งของของ อายราชาจอมหัง) ลงมาทูลเกล้า ๆ ถวายแจ้งราชการว่า
 อายใหม่ขัติยะ)

กองทัพ เมืองเชียงใหม่) ยักไปตีเมือง) สาด
 เมืองล่กอร) ปุ
) บัน) ไต่ป็น ไทใหญ่ กรสูน
) เชียงตุง)

ดินปรี่ตัว ทรัฟลิ่งของเครื่องศาสตราอาวุธ แลครอบคั้วกวานล้งมาตั้งอยู่

ณ เมืองเชียงใหม่) เปนคน ชาย) ไทใหญ่นอยถึง ๖ พันเสก นั้นเมือง
 เมืองล่กอร) หลึง)

เชียงใหม่ เปนเคอีน เพช) ขอบขันทเสมาฝ่ายเหนือภูคันมากเสบยง
 ขัน)

อาหาร บุรียบูร่มั้งกั้อยู่แล้ว ให้ตั้งพญาเชียงใหม่เปนพระเจ้าเชียงใหม่
 พระราชทานพระสุพรรณบัตรแผนทอง จากภทระนามเปน เจ้าพระบรม
 ราชาธิบดีศรีสุริยวงษ อังก่ออินทรีสุระศักดิ์สัมยามหาขัติยราชชาติราไชย
 สั้วรักเจ้าขันทเสมาพระณ่ล่กอรเชียงใหม่ราชธานีศรีดีดิษายุสั่มพรรราชทาว

ตรารูปเทวดา	มือถือพราน นั่งแทน)	มิลล์ ๓ นิตปีตไซราชการดวง ๑	
เงินตรา				๒๐
ฉลอง	ริ้วดาษ)	๑	
พระองค์	ริ้วดาษพินแดง)	๑	๔
	ดาษจิบเอ้อย่างเทพ)	๑	
	กรองข้าว)	๑	
ผาเขมคาบนุงผืน				๑
ผาปุมผืน				๑
ผาเจียรระบาดเศษผืน				๑
พระแสง	กบี่ เล่ม ๑ หอกกุ ๒ กุ)		
ดาวทองคำ			๑๐๕ ดอก	
ตามหน้าทองคำ			๑	
กรจิ่งทองคำ	หนา ๔ ทาย ๔)		๕
	แผงกางหักทองกว้างคู่		๑	
	เบ้าหลังอันหักทองกว้าง		๑	
เครื่อง ม้า	กุจามจริยหัวจิ้งก้นทองคำ)	ใหญ่ ๒ น้อย ๔	๖
	ไบโพแก้วกริบทองคำ		๑๑	
กรัญฑ์แพรแดงชั้น				๑
ฉลียงงา				๑
พรมผืน				๑

ฉันไปเฝ้าเจ้าประเทษราช กรอบครองไพร่ฟ้าประชากร ณ เมือง
เซียงใหม่ตามบรรุประเพณีเมืองประเทษราชสืบ ๆ มาแตกอร ถ้าพรเจ้า
เซียงใหม่จับอกหนึ่งถือด้วยชื่อราชการ แลกิจการสิ่งใดขลังมา ณ กรุง
เทพ ๆ นั้น โหมิเป็นศุกอักษรขลังมา ถึงทานอ้อมหาเสนาธิบดีตามขาง

อาชราชาจอมหั่ง
อาชใหม่ขัติย
อาชสุริมณีพมา

เมืองประเทษราชขึ้นแก่กรุงเทพ ๆ ทั้งปวงสืบไป แลทรัพย์สินของ

ซึ่งส่งลงมาทูลเกล้า ๆ ถวายนั้น ไหพระราชทานคืนไหพรเจ้าเซียงใหม่

แจกบันไหท์ ^{เกล้า} _{หาร}) ไพรพลผู้มีบำเนจความชอบตามมากแลนอย

อนึ่ง ขาดิพี่น้องที่ ^{เกล้า} _{หาร}) เมือง เซียงใหม่) ซึ่งได้กระทำการนั้น

ไหพระราชทานเงินไหดามสี่มือ ^{ดิ} _{กลาง}) แดทือต่อขลังมาแจ้งราชการด้วย

พรเจ้าเซียงใหม่นั้น ไหพระราชทาน ณ กรุงเทพ ๆ แล้ว แลซึ่งต่อมีได้
ขลังมานั้น ไหพระราชทานขึ้นไป

เงินตรา
พญาอุปราชา เลือเขมลาบผิน
ผายกใหม่ผิน
พญาหัวเมืองแก้วเงินตรา

๕
—
|
—
๓
—
|
—
๑
—
|
๕
—
|
—

แสนไห	} <table border="0"> <tr><td>พระเจ้าเซชิงใหม่</td></tr> <tr><td>พญาอุปราช</td></tr> <tr><td>พญาหัวเมืองแก้ว</td></tr> <tr><td>ราชวัง</td></tr> </table>	พระเจ้าเซชิงใหม่	พญาอุปราช	พญาหัวเมืองแก้ว	ราชวัง	พญาแสนท้าวแก้วมีชื่อทั้งปวง	จัดแจง
		พระเจ้าเซชิงใหม่					
		พญาอุปราช					
		พญาหัวเมืองแก้ว					
ราชวัง							

กองทัพ เสบียงอาหาร	} <table border="0"> <tr><td>เตรียมไวไฟพร้อม</td></tr> <tr><td>กำหนดกิจไต่ขี้กเมื่อใดขงมีสุกอักษร</td></tr> </table>	เตรียมไวไฟพร้อม	กำหนดกิจไต่ขี้กเมื่อใดขงมีสุกอักษร	
		เตรียมไวไฟพร้อม		
กำหนดกิจไต่ขี้กเมื่อใดขงมีสุกอักษร				

บอกจีนไปครั้งหลัง แลให้เจ้าพนักงานจัด

ปิ่นนํกคุมกระสุน ๒ นิ้ว ครั้ง ๒ บอก

ปิ่นเล็กกระสุน ๓ นิ้ว ครั้ง ๒ บอก

กระสุนปืนใหญ่	๓ นิ้ว	} ๒๕๐๐ ลูก
	๔ นิ้วครึ่ง	
	๕ นิ้ว	

ดีบุกหนัก	๕

สุฟัฒถัน หนัก	๓

ฉามพิล	๒๐๐๐ ไป
--------	---------

บาทเหล็ก	๔ ไป
----------	------

กละเหล็ก	๗ ไป
----------	------

ทองคำเปลว	๕๐๐๐ แฝน
-----------	----------

	๑๐

กัจจ หนัก	

ชาติ	๕ หือ
------	-------

เสน	๑๐ หือ
-----	--------

	๑

หือระดาน หนัก	

ริง	หน้า	๕
เขียวถาม		๕
เขียวจิทอง	หน้า	๑๐
ฟุ่น		๕
กบิ่ง	หน้า	๒๐๐
มีก		๕
ก๊าว	หน้า	

พระราชทานไหพระเจ้าเซียงใหม่เอาเงินไปใช้สอยเอาไวสำหรับเมือง ไห
 พญาอุปราช) พญาแสนท้าวลาวมีชื่อจัดแจ้งรับพระสุพรรณบัฏทำตาม
 แลราชวัง) ขางทำเนียบทุกองสำหรับเมืองสืบ ๆ มาแตกอร

อนึ่ง พระเจ้าเซียงใหม่ไทราบทูตพรกรู้รนาว่า อายขางแดงซิง
 พระเจ้าเมืองหลวงพ่บางลิ่งลิ่งมาว่า เจ้าอั้งวะให้ถือหนังสือมาเกลี้ย
 กลอมเมืองหลวงพ่บางนั้น เป็นขางแดงชาติพื้นองก่ออยู่ณแขวงเมือง
 เซียงใหม่ พระเจ้าเซียงใหม่ขอพระราชทานอายขางแดงซิงไปไว้ณเมือง
 เซียงใหม่ด้วย นั้นได้สั่งตัวอายขางแดงไหพระเจ้าเซียงใหม่เอาเงินไป
 ด้วยแล้ว หนังสือมา ณ วัน ๔ ๕ ๑๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๔ ปีจอ จัตวาศักราช ๑๑๖๔

คัดจากจดหมายเหตุ ร. ๑ จ.ศ. ๑๑๖๔

เล่มเลขที่ ๑ สมุดไทยคำ

หมายเหตุ ตัวอักษรและการเขียนคัดลอกตามต้นฉบับ เพื่อรักษาตัวอักษร และการเขียนของ
 ท่านแต่ก่อนไว้

© เรืองรำงพระสุพรรณบัฏ ตำนานพระสงฆ์
เป็นเจ้าครุฑกรุงามยุธา ปีฉลุสัมฤทธิศก ๒๕๐๗

ก่อนนี้ ไทลิ่งในพระนามพระยารัตน อัญพละ มหาดารชบเวทิตถ
มกรมณี พวอสุกนปลมมิตินทระไว้แต่ก่อน แขนงพระอุไทย
กษัตริย์ เป็นราชบิดา แลในพระนครวงมโหฬารได้โดย
สถาวรเป็นตมมา ลมทพวตถ แลทศวิธกษัตริย์
ประภท จะรับพยุตในภววิสมภพระยัต ไทเป็นภพพมก
แต่สมภพพรทมกชวีสวษาเสณขดีประภทกฤษณปทชป
คลีตอไป พงอณัลลรพไทปททนตวาท ศษอนนทท
พระยาลอ อนทนประพจดีในราชสุจริตานนี้เทิด

๑ พระสุพรรณบัฏ ตันนั๊กพระองค์เอง เป็นเจ้าครองกรุงกัมพูชา
ปีฉลู สัมพุทธศักราช ๒๔๖๕—

๑ พระสุพรรณบัฏตรตนสารศุภมัสต์ดู คชุตศักราช ฉัตตัญญู สตาธิก-
สังวตฉรสหัสสปรเจทกาล ฉลูนักสวตวำถุทธิศกเขตจมาศ ^{ศก}) ปักษย
กาล
สตามตฤถัชฎวาวารวิสุทธิสรพสุกสุนชรวรราช ถูกษสมรต์สมฤทธิไชย
มกกลศกกริปักษกรไสยในสุขณณั้น พระบาทลัมเด็จพระบรมนารถบรม
บอพิตรมหิศรปรเมสวรสร์สรพพุทชังกูรวงษชาติโยคตม บรมธรรม
มิกราชาธิราช ผู้ทรงพระคุณอดุลสมดิงษบารมิศร์วิสุทธ อันเปนมหามกุฏ
รตนาถาศป็นเกล้าปักเกศแก่ปรเทศราชธานี มีกรุงเทพนมหานครบวร-
ทวาราวดีเป้นอาทิ

ซึ่งพระมหากษัตริย์พระราชโองการดำรัสสถาปนา ให้นั๊กพระองค์เอง
ผู้เป้นอัครราชโอรสพระอุไทยราชาธิราชผู้เป้นเจ้ากรุงกำโพชาธิบดีแต่
ก่อนนั้นให้กลงในพระนามขัตติยรัชต์ดี อันพระสงฆราชาราชปโรหิตหมุมุกข
มนตรีพร้อมกันสมมุติถวายไว้แต่ก่อนแทนพระอุไทยราชาธิราชผู้เป้น
ราชบิดา แลให้เป้นเจ้าครองกรุงกำโพชาธิบดีให้สถิตยโดยขุติธรรม เป้น
ต้นว่าสังกหวัดดู ๔ ประการ แลทศกัธราชธรรม ๑๐ ประการ จึงปรพฤติ
ในราชวิภูถัมมาปรดิบัต ให้เป้นที่พำนักกันแก่สมณพราหมณาขติยวงษา
เสนาบดีปรัชาราศฎรสืบราชปรเวณต่อไป จึงอยามีสรพพโยยุปทวันตราย
ด้วยอำนาจราชปรดิบัต อันทานปรพฤติในราชสุจริตนั้นเทิด ๐^{๐๐๐๐}

คัดจากจดหมายเหตุ ร. ๑ จ.ศ. ๑๑๖๖
เล่มเลขที่ ๔ สมุดไทยคำ
หมายเหตุ ตัวอักษรและการเขียน คัดลอกตามต้นฉบับ

๐ เรืองราชพระสุพรรณเมษภูตเจ้าพระเมศราช
สุนทรราช ๑๑๖๖ ๗๑๕—

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is written on a dark, possibly leather-bound page. The script is dense and fills most of the page. There are some faint markings and a small cross-like symbol at the end of the main text block.

๑ ร่างพระสุพรรณบัฏตั้งเข้าประจำราช จตุสดมภ์ ๑๑๖๖ ๗๑๕—

๑ สุกมศดูในจุดสังกาศ ๑๑๖๖ พี่ยมสังวณนัถส์ตวฉกศสไมยเซษช
 มาศศุกบักยทศตฤทชชีววารวิสุทธีสรรรพสุกสุนชวรราชฤกษสุษณกาล
 พระบาทสมเด็จพระบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้ากรุงเทพมหานครบวร
 ทวาราวดีศรีสุพรรณเพชบุททชางกูรกรสัตราติยมหาจักรพรรตราธิราช อภิชาติ
 ธบดินทธรณินทรบรมาธิเบศ ตรีภูวเนตรวรนารถนายก ติดกรตณราช
 ชาติมหามุนีศรีสัตธรรมสุนทรบรมหาบรมธรรมฤกราชาธิราชเจ้า ธรง
 พระมหากษัตริย์พระราชโองการสถาปนาเป็นพรหมไทยนุทิส นักพระ

	แก้วฟ้า	} ราชธานีเจ้ากรุงท่าพูชาธิบดี
องเองให้เป็นนักพระ	อรรคราไชยศษา	
	อินทโอรสชา	

เป็นใหญ่ยอดอนาประชาราษฎร์ให้สถิตอยู่โดยยุติธรรม—

คัดจากจดหมายเหตุ ร. ๑ จ.ศ. ๑๑๖๖
 เล่มเลขที่ ๔ สมุดไทยดำ
 หมายเหตุ ตัวอักษรและการเขียน คัดลอกตามต้นฉบับ

๑ เรื่อง พระสุพรรณบัฏ ตั้งองค์อุไทย พระยอดฟ้า
ครองกรุงกัมพูชา ปีชวด อุลลศักราช ๑๑๖๖ ๗๕

๑ คำบาทที่กลบทนี้ว่า ๑ สุกมัสตุสวัสติศรี สัมมังกละพะพะละ
เจษฎาไชยชาติเรก ๑๖๕ ตำฤทธิศก ชาวนักสัตรแรม ๑๐ กำ เดือน ๑๐
วัน ๕ สาระสัมโหระติมะโทพารานุกุลสมบุรณ อพิบูลยอตุลอะ-
ดิเรก อะเนกอะนันตา คันทาพิลังกัจพิจิตรพิจินไตรไนยสันมะหาสังฆราช
พระราชาครูโปรหิตพระวงษราชวงษมุขมนตรีเสนาบดีใหญ่่น้อย ซึ่งพร้อม
จินดาทศพิมิต พระกตสมคนาดในพระนามกรจำเริญพระพรพระสัท
สถิตยพระบาทสมเด็จพระอุไทยราชาธิราชนี้ ให้ชื่อพระบาทสมเด็จพระ
ราชโองการพระนารายณ์ราชาธิราชมาธิบดี พระศรีสุริโยภาระพระบรม
สุรินทรา มหากัทรพรตราชบรมนาดพระบาทพระบรมบพิตรสถิตย
เปณอัสวรกำภูรัตนราชโอภาษชาติวงษ ทรงกำภูษาพระมหาอินทปัต
ปรมัตถะวิวัตตะวิเวกเอกราชชาติยามหาธิบดินทวะรินทะระอักโกวะโร-
ดม บรมราชวิสุทวิชุดะชาติวรวงษทรงพะลานุภาพ องคอรกรราชา
มหามหินทรนรนาถ พระบาทบรมบพิตรนามติโยภพะตุสุตำฤทธิศรีมา
ยุสมสุข สัพกาละ วิลาระไปเถิด ๖ ๑๖๖

๑ เรื่องพระสุนทรธรรมาธิบดีตั้งองค์อุไทย
ทรงงกัหมยุชา ปีชวด จุลศักราช ๑๑๖๖

๑ คำไทยว่า ๑ ศุภมัศดุจุลศักราช ๑๑๖๕ ปีชวด นักสัตรสำฤทธิ-
ศก เดือน ๑๐ แรม ๑๐ ค่ำ วัน ๕ เปนแก่นสามสิ้นทั้งกลาง วัน
คืน) โอพา
ริกะอันประเสริฐอะกุลบริบูรณเปนอันมากยิ่งนักหาสิ่งจะเปรียบมิได้
ประดับด้วยคำกร้ออันพิจิตรเปนอันมากจะนับมิได้ แลมีตำรอันยิ่งทั้งสิ้น
แห่งพระมหาสังฆราชพระราชครูปะโรหิต พระวงษราชวงษมุขะมนตรี
เสนาบดีผู้ ใหญ่
น้อย) กิดเหนพร้อมกัน บันจิตรับจงสมมุตินาดในพระ
นามกรจำเริญพระพรประสิทธิสถิตยพระบาทสมเด็จพระอุไทยราชาธิราช
นี้ ให้ชื่อพระบาทสมเด็จพระราชโองการ พระนารายณ์ราชาธิราชรามมา
ธิบดีพระศรีสุริโยพรรณ บรมสุรินทรามหาจักรพรรดิราชบรมนาถพระ
บาทพระบรมบพิตรสถิตยเปนใหญ่ยอดอนาประชาราษฎร์ รุ่งเรื่องด้วย
ชาติวงษทรงกรุงกำ ภูษาพระมหาอินทะบัตบรมมถวิวัตวิเวกเอกะราชา
ขัตติยามหาธิบดินทรนรินทรอันล้ำเลิศประเสริฐอุดมบรมราชวิสุทธ รุ่ง-
เรืองไปด้วยชาติวงษอันประเสริฐ ทรงพะลาณภาพเปนบรมกระษัตริ
อันประเสริฐ เปนใหญ่เป็นที่ทั้งแก่ฝูงชน พระบาทสมเด็จพระบรมบพิตร
เปนยอดภพสำฤทธิศรีสวัสดิ ชนะมายุสมให้ขึ้นขาว พิชญารสิ้นกาล
ทั้งปวงไปเถิด

คัดจากจดหมายเหตุ ร. ๑ จ.ศ. ๑๑๖๖ เล่มเลขที่ ๔ สมุดไทยคำ
หมายเหตุ ตัวอักษรและการเขียน คัดลอกตามต้นฉบับ

สารบัญค่นเรื่อง
ใน
เรื่องทรงตั้งเจ้าประเทศราช

ก

กรุงกัมพูชา

พระนารายณ์ราชาธิราชครองเมือง

จ.ศ. ๑๑๕๖

๓

พระองค์ไทยธิราช ครองเมือง

จ.ศ. ๑๑๖๘

๑๓

ข

เชียงใหม่

โปรดเกล้าฯ ให้พระยาเชียงใหม่เป็น

พระเจ้าบรมราชาธิบดีศรีสุริยวงษ์

เมือง จ.ศ. ๑๑๖๔

๑๕, ๒๓

ไชยเชษฐา—พระ

๒๐

ค

นครจำปาศักดิ์

พระวิไชยราชสุริยวงษ์ ครองเมือง

จ.ศ. ๑๑๕๓

๕, ๒๕

นันทเสน-พระเจ้า	๓
นารายณ์ราชาธิราช-พระ	๓

บ

บรมราชาธิบดี ศรีสุริวงษ์-พระเจ้า	๑๖
----------------------------------	----

ป

ประทุมวราชสุริวงษ์-พระ	๖
------------------------	---

พ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์	
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง	
เจ้านันทเสนเป็นพระเจ้านันทเสน	๓
เจ้าน้ำเป็นพระวิไชยราชสุริวงษ์	๕, ๒๕
เจ้าอินเป็นพระไชยเสถาธิราช	๑๒
เจ้าอุปราชเป็นพระเจ้าร่มขาว	๔
เจ้าอุปราชเป็นพระรัตนวงษา	๑๑, ๒๕
พญาเชิงใหม่เป็นพระเจ้าบรมราชาธิบดี	
ศรีสุริวงษ์	๑๕, ๒๕, ๓๓
พระประทุมเป็นพระประทุมวราช	
สุริวงษ์	๖
พระองค์จันเป็นพระองค์อุไทยธิราช	๑๓, ๒๑
พระองค์เองเป็นพระนารายณ์ราชาธิราช	๓, ๔๑

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง

พระองค์สวณเป็นพระไชยเจษฎา ๒๐

พระองค์อ้อมเป็นพระศรีไชยเชษฐาราช ๒๐

พิธีจารึกพระสุพรรณบัตร ๘, ๑๓, ๑๖, ๑๗

ร

ร่มขาว ขัตติยราชสุริยวงษ์-พระเจ้า ๔

รัตนวงษามหาขัตติยราช-พระ ๑๑

ราชาจอมหงษ์ ๓๓

ว

วิชัยราชสุริยวงษ์-พระ ๕

เวียงจันทบุรี

พระเจ้านันทเสนครองเมือปี

จ.ศ. ๑๑๔๓ ๓

พระไชยเชษฐาธิราชครองเมือปี

จ.ศ. ๑๑๕๗ ๑๒

ศ

ศรีไชยเชษฐาราช-พระ ๒๐

ส

สุพรรณบัตร-แผ่นพระ ๘, ๑๓, ๑๖, ๑๗, ๒๐, ๒๕,

๒๖, ๒๘, ๓๓, ๓๕, ๔๑

๕๔

สุวรรณภูมิ-เมือง

พระรัตนวงษากรองเมือง

จ.พ. ๑๑๕๗

๑๑, ๒๕

ห

หลวงพระบาง-ราชธานี

พระเจ้าบรมราชาธิบดีศรีสว่างวงศ์กรองเมือง

จ.พ. ๑๑๕๓

๔

อ

อุบลราชธานี-เมือง

พระปฐมบรมราชาศรีสว่างวงศ์กรองเมือง

จ.พ. ๑๑๕๔

๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี

สีหราชวิถิ ถนนสามเสน กรุงเทพมหานคร
นายเฉลียว จันทราพรพงษ์ ผู้พิมพ์, ผู้โฆษณา

พ.ศ. ๒๕๑๔